

Linus kameror hittade hålet i Estonia - nu ställs han inför ...

8

MÅNDAG 25 JANUARI 2021 • DAGENS NYHETER

NYHETER

Rättegång om gravfriden.

Linus Andersson har inrett en skåpbil med specialteknik för undervattensundersökningar. På skärmen syns skador i skrovet på ett vrak på 130 meters djup utanför Gotska Sandön. Foto: Veronika Ljung-Nielsen

Hålet i Estonias skrov fanns inte med i den officiella haveriutredningen, men upptäcktes av Linus Anderssons utrustning.

Bakgrund. Så sa haverikommissionen om orsaken till olyckan

Den för Sverige, Finland och Estland gemensamma haverikommissionen kom bland annat fram till följande:

- "Läsanordningarna till Estonias bogvisir brast till följd av belastningar från vågslag som skapade ett öppnande moment kring däcksgång-järnen."
- "Visirinläggningarna var inte konstruerade i enlighet med realistiska konstruktionsantaganden avseende bl a belastningsnivå, lastfördelning på infästningarna och potentiell skadebild."
- "Estonia kantrade till följd av att stora vattenmängder strömmade in på bildäck, stabiliteten gick förlorad och inredningsdäcken därefter vattenfylldes."

Det tyska fartyget Fritz Reuter på platsen för Estonias förlisning. Filmen som spelades in har blivit mycket omdiskuterad. Foto: Finska sjöbevakningen

Linus kameror hittade hålet i Estonia - nu ställs han inför rätta

Göteborg. Regeringen förbereder en anpassning av lagen om gravfrid för att tillåta undersökningar av Estoniavraket.

Samtidigt ställs Linus Andersson och Henrik Evertsson i dag, måndag, inför Göteborgs tingsrätt för att ha deltagit i den omtalade privata undersökningen av skrovet på Östersjöns botten.

Dagen efter rättegången är Linus Andersson inbjuden av riksdagens Estoniagrupp för att presentera den teknik som fångade bilden på det okända hålet.

● Det är kammaråklagare Helene Gestrin som fattat beslutet att för första gången använda den 26 år gamla lagen om gravfrid över passagerarfartyget som den 28 september 1994 gick under i stormen på färd från Tallinn till Stockholm.

Ombord på det tyska fartyget Fritz Reuter fanns den 23-24 september 2019 en större grupp personer, hela undersökningsoperationen var finansierad av tv-bolaget Discovery. Två ombord var svenska medborgare och åklagaren har bedömt att det enbart är deras ansvar som tingsrätten ska pröva.

Rättegången blir även speciell på så vis att alla är överens om vad som har skett på platsen. Den centrala frågan blir i stället om svensk lag har råddighet över vad som skedde när fartyget var tysklagat och avlöpte från Tyskland, ett land som inte har skrivit på överenskommen om gravfriden.

Vad den åtalade Linus Anderssons utrustning kunde upptäcka var det omtalade fyra meter höga och 1,2 meter breda hålet i styrbordssidan av skrovet som inte fanns dokumenterat i den undersökning som den svenska, finska och estniska gemensamma haverikommissionen publicerade 1997.

Hålet kom att bli huvudpunkten i Discovery-dokumentären "Estonia - fyndet som ändrar allt" som släpptes på årsdagen, den 28 september i fjol. Två månader senare belönades journalisten och dokumentärens regissör Henrik Evertsson med Stora Journalistpriset i klassen Årets avslöjande.

Men nu ska alltså prisvinnaren, som sedan några år tillbaka bor och jobbar i Oslo, men som började sin reporterbana på Länstidningen i uppväxstaden Östersund, förklara sig för tingsrätten.

– Jag har försökt förbereda mig så gott det går och ser fram emot att få ge min version. Det finns ju en grund till varför vi dök, säger Evertsson till DN.

Ni kände att ändamålet helgade medlen?

– Vi hade ju inga tankar på att det skulle bli så här. Vi fanns ombord på en tysklagad båt, de finska myndigheterna var på plats, det vi gjorde utfördes skonsamt. Jag upplever inte att vi har stört gravfriden.

Uppgiften om att finska myndigheter såg vad som skedde syftar på gränsbevakningsfartyget Turva som hade skickats ut till platsen.

Henrik Evertsson menar att Turva kunde ha stoppat deras arbete men låt bli.

– Turva flyttade ju på sig, de gav oss så att säga tillgång till vraket. De var parkerade precis vid bogen på Estonia och vi förklarade vad vi gjorde där. Sen flyttade de sig en stund, även om de upplyste om att detta var den slutliga viloplatsen för de omkomna. Men de sa inte att det var förbjudet för oss att vara där.

Åklagaren Helene Gestrin ger dock inte mycket för den invändningen.

– Finska gränsbevakning har inte behörighet att utföra tvångsåtgärder på internationellt vatten.

I Henrik Evertssons försvar ingår också att de ägande sig åt en journalistisk undersökning. Han och Linus Andersson har fått stöd från sju olika organisationer för journalister i Sverige, Norge, Finland, Estland och Danmark. I ett uttåg skriver de att "en fällande dom (...) skulle innebära en inskränkning av yttrande- och informationsfriheten enligt Europakonventionen (...)".

Kammaråklagare Helene Gestrin

Henrik Evertsson, journalist och dokumentärfilmare.

Åklagare Helene Gestrin använder lagen om gravfrid.

anser dock att Henrik Evertssons resonemang om syftet inte har någon påverkan för straffbarheten.

– Skälet till varför man undersökte kan däremot påverka straffmätningen, men inte om det var tillåtet eller inte.

Alldeles oavsett vad Göteborgs tingsrätt kommer fram till har haverikommissionen visat ett intresse för Linus Anderssons teknik för så kallad fotogrammetri under vatten. DN träffade honom tidigare i veckan vid bostaden i Torslanda i Göteborg. Därifrån driver han företaget LA Survey.

Han är utbildad sjökaptan och läste fysik på universitetet i Göteborg innan han, uppvuxen på havet i föräldrarnas segelbåt, bytte bana till att studera oceanografi och hydrografi i Ålesund och i Plymouth.

För DN visar han skåpbilen som han byggt om till ett rullande kontrollrum för de arbeten han oftast ägnar sig åt, att undersöka vattenkraftanläggningar och hamnar. Men kameror, linser, roboten och styrutrustningen får vi inte se. Där emot visar han, som ett exempel, en 3D-bild han tagit fram på ett skepp på 130 meters djup utanför Gotska Sandön.

– Upplösningen här är ner till två millimeter, varje liten skräma går att urskilja, säger han.

Vid ett möte i höstas fick han visa tekniken för haverikommissionen och på onsdag, dagen efter att rättegången avslutas, är han inbju-

den av det som kallas riksdagens Estoniagrupp. Den leds av förre riksdagsledamoten Henrik S Järrrel (M). Bland övriga medlemmar finns de nu aktiva riksdagsledamöterna Per-Arne Håkansson (S), Helene Björklund (S), Tuve Skånberg (KD) och Camilla Hansén (MP).

Men dessförinnan ska alltså Linus Andersson svara för sig i rättsalen. Visste han vad han gav sig in på när han klev ombord på fartyget Fritz Reuter?

– Jag har studerat och praktiserat sjörätt så jag kände mig bekväm, med tanke på att det var just ett tyskt fartyg. Men för mig var det avgörande med det besked jag fick före resan om att det fanns ett stöd från anhörigföreningens ledning.

Vad han själv tror om orsaken till Estonias förlisning? Han tar inte ställning:

– Jag har full tillgång till allt material och anser mig ha bred kunskap inom området och jag kan inte dra några slutsatser alls förutom om dimensionerna på skadan.

Detsamma, säger han, gäller frågan om eventuella stenformationer på botten som kan ha slitit upp hålet.

– Jag läser att även tekniska experter drar slutsatser om detta som jag menar är bevisligen felaktiga. Men det är också därför som jag anser att det är nödvändigt med en full undersökning med ny teknik.

Lars Näslund
lars.naslund@dn.se